

21η Απριλίου: Ολιβερή Εθνική Επέτειος, Πραξικόπημα των Συνταγματαρχών Επιμέλεια: Ανδρέας Μέγκος

Συμπληρώνονται σήμερα 51 χρόνια από το πραξικόπημα των Συνταγματαρχών και την εγκαθίδρυση της επταετούς Δικτατορίας. Μία από τις πλέον μελανές σελίδες της νεότερης Ελληνικής Ιστορίας. Στις 21 Απριλίου 1967, και ενώ είχαν προκηρυχθεί εκλογές για τις 28 Μαΐου, επίορκοι αξιωματικοί του στρατού υπό την ηγεσία του Συνταγματάρχη Γεωργίου Παπαδόπουλου, με τη συμμετοχή του Ταξίαρχου τεθωρακισμένων Στυλιανού Παττακού και του Συνταγματάρχη Νικόλαου Μακαρέζου, όπως και άλλων αξιωματικών του στρατού ξηράς κατέλαβαν την εξουσία με πραξικόπημα το οποίο οι ίδιοι και οι θιασώτες τους ονόμαζαν «εθνοσωτήριο επανάσταση» ή «Επανάσταση της 21ης Απριλίου» κατά τη νύχτα μεταξύ 20ης και 21ης Απριλίου.

Οι πραξικοπηματίες εκμεταλλεύτηκαν την πολιτική αστάθεια και πρόλαβαν την διενέργεια των εκλογών, στις οποίες θεωρείτο σίγουρη η επικράτηση της Ένωσης Κέντρου του Γεωργίου Παπανδρέου. Την πράξη τους, οι πραξικοπηματίες δικαιολόγησαν ως απαραίτητη προκειμένου να αποφευχθεί αναρχία την οποία σχεδίαζαν κεντροαριστερές ομάδες, κάτι το οποίο, ωστόσο, δεν μπόρεσαν να αποδείξουν με πειστικά στοιχεία, και έτσι, η δημοκρατία και οι θεσμοί καταλύθηκαν για επτά χρόνια.

Παρέλαση της 25ης Μαρτίου...

Λίγοι είχαν όμως διεισδυτική ματιά στην παρέλαση της 25ης Μαρτίου 1967. Όταν τα τανκς παρήλασαν με ενίσχυση αρμάτων από τη Βόρεια Ελλάδα. Δεν επρόκειτο για φιγούρα, αλλά για τον ασφυκτικό κλοιό που έστηναν οι συνταγματάρχες.

Στην παρέλαση για την εθνική επέτειο της 25ης Μαρτίου συμμετείχε και μια ίλη τεθωρακισμένων από τη Θεσσαλονίκη. Οι Αθηναίοι θαύμασαν το θέαμα, καθώς πρώτη φορά έβλεπαν τόσα πολλά τανκς. Όταν όμως ολοκληρώθηκε η παρέλαση, ενώ τα πληρώματα των τεθωρακισμένων επέστρεψαν στη Βόρεια Ελλάδα, τα άρματα παρέμειναν στην Αθήνα, χωρίς να δοθεί καμία εξήγηση. Παράλληλα, χιλιάδες στρατιώτες από όλη την Ελλάδα, πήραν μετάθεση για την Αθήνα. Ήταν μία ευχάριστη είδηση για τους φαντάρους, οι οποίοι αναρωτιόντουσαν, ποιο «βύσμα» είχαν και δεν το ήξεραν. Τελικά, όπως αποδείχτηκε, το «βύσμα» ήταν η ίδια η ηγεσία του στρατού, που συγκέντρωνε στην πρωτεύουσα τις δυνάμεις που θα χρειάζοταν για το πραξικόπημα.

Το χρονικό του πραξικοπήματος...

Ο Συνταγματάρχης Γεώργιος Παπαδόπουλος, ο Ταξίαρχος Στυλιανός Παττακός και ο Συνταγματάρχης Νικόλαος Μακαρέζος συναντήθηκαν στο αρχηγείο των Τεθωρακισμένων στο Γουδή, στις 11.30 της 20ης Απριλίου. Ο Παπαδόπουλος δεν είχε λάβει ακόμα κάποιες πληροφορίες και πρότεινε να αναβάλουν το πραξικόπημα κατά είκοσι τέσσερις ώρες.

Ο Παττακός αρνήθηκε και η διαφωνία τους κράτησε αρκετή ώρα. Τελικά ο Παττακός ανακοίνωσε στους άλλους συνωμότες ότι εκείνος θα ξεκινούσε το κίνημα είτε τον ακολουθούσαν, είτε όχι και τότε συμφώνησαν κι οι υπόλοιποι. Ωστόσο, το πραξικόπημα, είχε ήδη καθυστερήσει κατά μία ώρα και οι πρώτες μετακινήσεις μονάδων άρχισαν μετά τη 1 π.μ. Ο λόγος που δίσταζε ο Παπαδόπουλος ήταν γιατί το μεσημέρι της ίδιας μέρας κάποιος είχε τηλεφωνήσει ανώνυμα στη γυναίκα του Συν/χη Λάζαρη και της είχε πει ότι η πολιτική ηγεσία ήξερε για τη βραδινή κίνηση.

Έλεγχος τηλεπικοινωνιών...

Πρώτα κινήθηκαν τα τμήματα των καταδρομών (ΛΟΚ). Αποτελούσαν τη λυδία λίθο επιτυχίας του κινήματος, που θα είχε πιθανότητες επικράτησης μόνο αν οι μονάδες αυτές κατόρθωναν να καταλάβουν όλα τα τηλεπικοινωνιακά κέντρα χωρίς να δοθεί το σήμα συναγερμού. Δεν έπρεπε να ειδοποιηθούν και να κινητοποιηθούν ο Βασιλιάς, οι στρατηγοί, η κυβέρνηση πριν ολοκληρωθούν οι βασικοί στόχοι του κινήματος. Οι τηλεπικοινωνίες – κτίριο της ΕΡΤ (τότε ΕΙΡ), τηλεόραση, ραδιοφωνικοί σταθμοί, τηλεφωνικό κέντρο και στρατιωτικές εγκαταστάσεις ασυρμάτου – κατελήφθησαν μεταξύ 1 και 1.30 π.μ. χωρίς να δοθεί το σήμα του συναγερμού. Στους δρόμους επικρατούσε ησυχία, αφού δεν είχαν ακόμα κινηθεί τα τανκς και δεν κυκλοφορούσαν ομαδικά διάφορα στρατιωτικά καμιόνια. Οι στρατιώτες μετακινούνταν γρήγορα και αθόρυβα, κατά μικρές ομάδες, στους προκαθορισμένους στόχους δίχως να κινούν την προσοχή ή την περιέργεια. Ένα τζιπ γεμάτο στρατιώτες δεν ήταν κάτι το ασυνήθιστο στους αθηναϊκούς δρόμους. Μέσα σε ελάχιστα λεπτά οι στρατιώτες της Χούντας είχαν θέσει υπό το λειτουργικό έλεγχό τους όλα τα τηλεπικοινωνιακά κέντρα.

Πλαστογράφιση – Σχέδιο Προμηθεύς...

Ο Παπαδόπουλος είχε ετοιμάσει μια γραπτή διαταγή, που όριζε τις μετακινήσεις των αναγκαίων στρατιωτικών μονάδων, πλαστογραφώντας το όνομα του Βασιλιά Κωνσταντίνου. Οι συνωμότες απευθύνθηκαν στους αγουροξυπνημένους στρατιώτες, διαβάζοντάς τους την δήθεν υπογεγραμμένη από το Βασιλιά διαταγή, και τους ανέπτυξαν το σχέδιο μάχης, στο όνομα του Βασιλέως. Στη συνέχεια ο Παπαδόπουλος έστειλε το κωδικό σήμα για την ενεργοποίηση του Σχεδίου Προμηθεύς, σχέδιο έκτακτης ανάγκης του ΝΑΤΟ.

Περί κηρύξεως της Χώρας σε κατάσταση πολιορκίας και αναστολής άρθρων του Συντάγματος.

Το συγκεκριμένο σχέδιο προορίζονταν για την αναγκαστική ανάληψη εξουσίας από το στρατό με σκοπό την εξουδετέρωση κομμουνιστικής εξέγερσης, σε περίπτωση που εισέβαλαν στην Ελλάδα δυνάμεις του Σοβιετικού Στρατού. Βασικό στοιχείο του σχεδίου ήταν ότι έθετε όλες τις στρατιωτικές μονάδες υπό την άμεση ηγεσία του Υπουργού Άμυνας ή του Αρχηγού ΓΕΣ, στρατηγού Σπαντιδάκη ή του Βασιλιά, απαγορεύοντας ρητά την υπακοή τους σε οποιαδήποτε άλλη διαταγή.

Ο έμπιστος του Βασιλιά αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού, στρατηγός Γ. Σπαντιδάκης, αντικαταστάθηκε από τον Οδυσσέα Αγγελή. Ο Αγγελής κάνοντας χρήση του νέου του αξιώματος, έδωσε εντολή στο Γ' Σώμα

Στρατού στη Θεσσαλονίκη, να εφαρμόσει το Σχέδιο Προμηθεύς σε όλη τη χώρα.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΚΡΗΘΗΣ ΦΥΛΑΚΤ 1544

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ
ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 280
ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 281

Συλλήψεις...

Έχοντας πια στη διάθεσή τους τηλέφωνα και ασυρμάτους, οι κινηματίες ήταν έτοιμοι να προχωρήσουν στην επόμενη φάση του σχεδίου τους, στις συλλήψεις.

Είχαν αναθέσει σε ειδικές ομάδες τη σύλληψη κορυφαίων πολιτικών. Μόλις άρχισαν ταυτόχρονα τις συλλήψεις, άρχισαν να κινούνται τα τανκς και οι μονάδες ΛΟΚ. Ο Παπαδόπουλος έφτασε στο Πεντάγωνο, όπου τον περίμεναν ο Συνταγματάρχης Ιωάννης Λαδάς και ο Αντισυνταγματάρχης Κωνσταντίνος Ασλανίδης. Οι στασιαστές όρμησαν μέσα

και κατέλαβαν το κτίριο, χωρίς πάλι να δοθεί το σήμα του συναγερμού. Δώδεκα τανκς κι οκτώ θωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού κύκλωσαν το Πεντάγωνο, ενώ άλλα τανκς βρέθηκαν μπροστά στα κτίρια της τηλεόρασης, των ραδιοφωνικών σταθμών και των τηλεφωνικών κέντρων, ώστε να αποκρουστεί κάθε απόπειρα ανακατάληψής τους. Και αφού είχαν δρομολογηθεί οι συλλήψεις, άλλα τανκς άρχισαν να καταλαμβάνουν θέσεις στην πλατεία Συντάγματος, μπροστά από μεγάλα ξενοδοχεία (Χίλτον) και άλλα σφράγιζαν τους δρόμους που οδηγούσαν από την επαρχία στην Αθήνα. Αποκλείστηκε και το αεροδρόμιο του Ελληνικού.

Η πρώτη ειδοποίηση που πήρε ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος για όσα συνέβαιναν ήταν από τον υπασπιστή του, Ταγματάρχη Μιχάλη Αρναούτη, όταν είδε ομάδα στρατιωτών να εισβάλλει στην κατοικία του στο Παλιό Ψυχικό. Το τηλέφωνό του όμως νεκρώθηκε και τελικώς συνελήφθη και οδηγήθηκε στο Πεντάγωνο. Από τις βροντές των πυροβολισμών, ξύπνησε και η Μαργαρίτα Παπανδρέου. Η κατοικία του Ανδρέα Παπανδρέου ήταν γειτονική του Μιχάλη Αρναούτη. Ένας Λοχαγός και τέσσερις κομάντος εισέβαλαν στην οικία και μετά από επεισοδιακή καταδίωξη συνέλαβαν τον Ανδρέα Παπανδρέου. Ο Κωνσταντίνος αμέσως τηλεφώνησε στον Πρωθυπουργό Παναγιώτη Κανελλόπουλο όπου ο τελευταίος τον πληροφορούσε ότι τον συνελάμβαναν εκείνη ακριβώς τη στιγμή, στις 2.23 το πρωί.

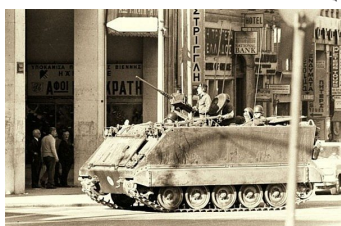
Η δεύτερη ειδοποίηση ότι βρισκόταν σε εξέλιξη πραξικόπημα ήρθε στις 2.10 το πρωί, όταν ο αστυνομικός διευθυντής της Αθήνας Τασιγιώργος άκουσε τις κινήσεις των στρατιωτικών μονάδων και τηλεφώνησε στον Υπουργό Δημοσίας Τάξεως Γεώργιο Ράλλη. Ο Ράλλης προσπάθησε να τηλεφωνήσει στον Βασιλιά στο Τατόι, αλλά το τηλέφωνό του είχε νεκρωθεί. Κατεβύθη στο γειτονικό αστυνομικό τμήμα, από όπου κατόρθωσε μέσω

ασυρμάτου Motorola να συνδεθεί με το Βασιλιά. Ο Βασιλιάς έδωσε εντολή στον Ράλλη να επικοινωνήσει με τους αξιωματικούς υπηρεσίας των Σωμάτων Στρατού στη Θεσσαλονίκη, την Καβάλα, και σε άλλες πόλεις, να τους θέσει σε κατάσταση συναγερμού και να κινηθούν προς την Αθήνα. Ο Γεώργιος Ράλλης προσπάθησε να επικοινωνήσει με τον Επιτελάρχη του Γ' Σώματος Στρατού, Ταξίαρχο Ορέστη Βιδάλη, για να κινητοποιήσει τις δυνάμεις στη Θεσσαλονίκη. Δεν πρόλαβε, αφού το σχέδιο Προμηθεύς είχε ήδη τεθεί σε εφαρμογή με αποτέλεσμα ο Ταξίαρχος Βιδάλης να αγνοήσει το σήμα του Ράλλη. Μόλις έλαβε το σήμα, ο Βιδάλης βρέθηκε σε μεγάλη αμηχανία. Έσπευσε να ζητήσει οδηγίες από το ΓΕΣ και ο Στρατηγός Σπαντιδάκης τον διαβεβαίωσε, ψευδώς, στο τηλέφωνο ότι ο Βασιλιάς ήταν σύμφωνος με ότι είχε γίνει και ότι έπρεπε να αγνοήσει τη διαταγή Ράλλη.

Πριν η ώρα πάει 3.00 π.μ., οι πραξικοπηματίες είχαν θέσει υπό τον απόλυτο έλεγχό τους την Αθήνα. Είχαν εγκλείσει τους σημαντικότερους κρατούμενους τους στους θαλάμους των Υποψηφίων Εφέδρων Αξιωματικών, στο δεύτερο όροφο της Σχολής Τεθωρακισμένων, στο Γουδί. Χιλιάδες πολίτες είχαν μαντρωθεί στον Ιππόδρομο, στο Φαληρικό Δέλτα, στο γήπεδο Καραϊσκάκη στο Νέο Φάληρο και στο γήπεδο του Παναθηναϊκού στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας.

Διαπραγματεύσεις...

Στις 5.30 το πρωί, ο Ράλλης τηλεφώνησε πάλι στον Βασιλιά, του ανέφερε τις προσπάθειές του να επικοινωνήσει με τα Σώματα και του συνέστησε: *«Παθητική αντίσταση Μεγαλειότατε, και ίσως αργότερα κάτι μπορέσετε να κάμετε».*

Στις 6.00 το πρωί οι Συνταγματάρχες βγήκαν στο ραδιόφωνο για να αναγγείλουν την ανάληψη της εξουσίας από το στρατό στο όνομα του Βασιλιά.

Ανήγγειλαν την αναστολή ορισμένων άρθρων του Συντάγματος: Επρόκειτο για τα άρθρα 5,6,8,10,11,12,14,18,20,95 και 97. Αυτό σήμαινε ότι δεν ίσχυαν πια οι διατάξεις που προέβλεπαν:

Οτι κανένας δε συλλαμβάνεται χωρίς δικαστικό ένταλμα,

Το δικαίωμα της ελεύθερης συγκέντρωσης προσώπων,

Το δικαίωμα της ίδρυσης και συμμετοχής σε σωματεία,

Το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου,

Το απαραβίαστο της αλληλογραφίας.

Το άρθρο 18 απαγόρευε την επιβολή θανατικής ποινής σε πολιτικά εγκλήματα και έτσι μπορούσαν πλέον να συσταθούν και να λειτουργήσουν, χωρίς ειδικό νόμο, έκτακτα στρατοδικεία.

Στις 8.00 το πρωί οι κινηματίες ζήτησαν συνάντηση με τον Βασιλιά στο περικυκλωμένο από τανκς Τατόι. Αφού παρέδωσαν τα όπλα τους στο φυλάκιο εισόδου (και χάθηκε, έτσι, μια ευκαιρία σύλληψής τους) συνάντησαν τον Κωνσταντίνο από τον οποίο και ζήτησαν να υπογράψει διακηρύξεις, οι οποίες θα επέτρεπαν το σχηματισμό κυβέρνησης. Επικαλέσθηκαν τον κομμουνιστικό κίνδυνο και την προστασία του Θρόνου και, στις αρνήσεις του Κωνσταντίνου, ο Παττακός του δήλωσε : «Οι Επαναστάτες δεν συζητούν, απαιτούν!». Τελικά, ο Κωνσταντίνος δέχθηκε να μεταβεί στο Πεντάγωνο για μια τελική συνάντηση. Εκεί είχαν μεταφερθεί και κορυφαίοι πολιτικοί ηγέτες καθώς και ο Πρωθυπουργός

Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Πριν μεταβεί στο Πεντάγωνο, ο Κωνσταντίνος πέρασε από την κατοικία της μητέρας του, βασιλομήτορος Φρειδερίκης στο Παλιό Ψυχικό. Στο Πεντάγωνο επικρατούσε χαώδης κατάσταση. Καθώς οι ώρες περνούσαν και δεν διαφαινόταν κάποια λύση, κατώτεροι αξιωματικοί απειλούσαν ανοιχτά, κραυγάζοντας, τους ανωτέρους τους. Ο Κωνσταντίνος μπόρεσε και συνάντησε τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο για λίγα λεπτά. Ο Π. Κανελλόπουλος εισηγήθηκε στον Βασιλιά να διατάξει τους αξιωματικούς να καταθέσουν τα όπλα. Ο Βασιλιάς, όμως, δεν έλεγχε κανέναν από αυτούς που οπλοφορούσαν.

Στην διπλανή φωτογραφία, ο Βασιλεύς έκανε μια προσπάθεια να δηλώσει την αντίθεσή του προς τους πραξικοπηματίες, όταν κατά την φωτογράφιση της «επαναστατικής» κυβέρνησης, φωτογραφήθηκε μαζί τους σκυθρωπός, αντί για χαμογελαστός ως συνήθως. Αργότερα, ο Κωνσταντίνος αν και εξήγησε το κίνητρο της φωτογράφισης, παραδέχθηκε ότι δεν πέτυχε τον σκοπό της.

Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Β' ανάμεσα σε μέλη της δικτατορικής κυβέρνησης αμέσως μετά την ορκωμοσία του δεύτερου κλιμακίου στις 22 Απριλίου 1967. Διακρίνονται οι Παπαδόπουλος, Κόλλιας, Σπαντιδάκης (πρώτη σειρά), Ζωιτάκης, Παττακός (δεύτερη σειρά).

Ο Βασιλιάς υποχωρεί αναγκαστικά, η Χούντα νομιμοποιείται...

Αργά το μεσημέρι οι δύο πλευρές κατέληξαν σε συμφωνία. Ο Βασιλιάς δέχτηκε να αναλάβουν υπουργεία στρατιωτικοί και οι πραξικοπηματίες δέχτηκαν να γίνει Πρωθυπουργός μη στρατιωτικός. Ο Κωνσταντίνος πρότεινε τον Κωνσταντίνο Κόλλια, εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Η επιλογή προκάλεσε γενική έκπληξη, ο δε Παπαδόπουλος αναγκάστηκε να ρωτήσει ποιος ήταν αυτός ο Κόλλιας. Ο Γρηγόριος Σπαντιδάκης ανέλαβε Υπουργός Άμυνας με υφυπουργό τον Στρατηγό Γεώργιο Ζωιτάκη και οι συνωμότες Γ.

Παπαδόπουλος Υπουργός Προεδρίας, Στυλ. Παττακός Υπουργός Εσωτερικών και Νικ. Μακαρέζος Υπουργός Συντονισμού.

Σύμφωνα με τον Αμερικανό πρεσβευτή Φίλιπ Τάλμποτ, ο οποίος επισκέφθηκε τον Βασιλιά Κωνσταντίνο στα Ανάκτορα της οδού Ηρώδου Αττικού λίγο μετά την ορκωμοσία, ο Βασιλιάς του αποκάλυψε ότι δεν έλεγχε πλέον το στράτευμα και πως «Ορισμένοι απίστευτα βλάκες ακροδεξιοί μπάσταρδοι, που είχαν τον έλεγχο των τανκς, οδήγησαν την Ελλάδα στην καταστροφή». Ο Βασιλιάς ισχυρίστηκε ότι σκέφθηκε προς στιγμή να εκτελέσει τους πραξικοπηματίες, όταν έφτασαν στα Ανάκτορα για να ορκιστούν. Σκέφθηκε, όμως, ότι η κίνησή του δεν θα είχε καμία αξία, μια και τα Ανάκτορα ήταν περικυκλωμένα από τανκς επανδρωμένα από αξιωματικούς που τους ήταν πιστοί.

Επβολή δικτατορίας...

Το καθεστώς που επιβλήθηκε στην Ελλάδα από τον Απρίλιο του 1967 έως τον Ιούλιο του 1974 έμεινε γνωστό ως «Δικτατορία των Συνταγματαρχών» ή «Χούντα των Συνταγματαρχών» ή «Επταετία». Οι υποστηρικτές του το αποκαλούν «Επανάσταση της 21ης Απριλίου». Το νέο καθεστώς προχώρησε από τις πρώτες ώρες σε κήρυξη στρατιωτικού νόμου για αόριστο χρονικό διάστημα, απαγόρευση κάθε πολιτικής δραστηριότητας και καθιέρωση αυστηρής λογοκρισίας.

Όσοι εξέφραζαν την αντίθεσή τους παραπέμπονταν σε έκτακτα στρατοδικεία. Πολλοί συλλαμβάνονταν χωρίς δικαστικό ένταλμα, κρατούνταν χωρίς την απαγγελία κατηγοριών και αντιμετώπιζαν βασανιστήρια. Παρά τις εξαγγελίες τους, οι δικτάτορες προετοίμαζαν το έδαφος για μακρόχρονη παραμονή τους στην εξουσία, προβαίνοντας σε μαζικές εκκαθαρίσεις αντιφρονούντων ή υπόπτων σε πολλούς τομείς, στη δημόσια διοίκηση, στην παιδεία, σε οργανισμούς και κυρίως στις ένοπλες δυνάμεις.

Η λέξη Χούντα έχει μεν ισπανική προέλευση (σημαίνει σύνδεσμος ή γενικότερα διοίκηση), αλλά ο όρος επικράτησε ιστορικά να σημαίνει ομάδες αξιωματικών που συνωμοτούσαν για να καταλάβουν την εξουσία με ένα στρατιωτικό πραξικόπημα.

Τέτοια πραξικοπήματα γίνονταν στη Λατινική Αμερική, αλλά στην Ελλάδα παρόλο που υπάρχει ιστορικό πολλών πραξικοπημάτων ο όρος αναφέρεται αποκλειστικά στην επταετή περίοδο δικτατορίας της Χούντας των Συνταγματαρχών 1967-1974.